

För moderater borde det inte vara så svårt

Svenska Dagbladet den 17 oktober 2019

Att hysa motsägelsefulla tankar, idéer eller åsikter känns ofta jobbigt. På fackspråk kallas det för kognitiv dissonans, och enligt socialpsykologin är människor beredda att gå rätt långt för att minska denna obehagliga känsla. Det kan göras på flera sätt – exempelvis genom att man ändrar sina handlingar och åsikter. Eller genom att förneka dem. Genom att undertrycka en del av sina tankar och preferenser känns de kvarvarande idéerna mer samstämmiga, och den kognitiva dissonansen minskar.

Hanteringen av migrationsfrågan i svensk politik är en (ganska tragisk) fallstudie av fenomenet kognitiv dissonans. De två idéerna som är så svåra att kombinera handlar för det första om generös invandring och för det andra om en omfattande välfärdsstat.

I november 2015 grät miljöpartiets språkrör Åsa Romson under presskonferensen där regeringspartierna S och MP presenterade sin nya, kraftigt åtstramade, invandringspolitik. Att det låg en extrem kognitiv dissonans bakom de tårarna känns som en låg-oddsare. MP, med Romson i spetsen, ville verkligen ha både en omfattande invandring och en stor, stark välfärdsstat.

Fram till denna tidpunkt hade de, tillsammans med de flesta andra svenska partier, undvikit kognitiv dissonans genom att låtsas som att det inte finns någon motsättning mellan dessa två mål. Men nu gick det inte längre: Migrationsverket, kommunerna och (inte minst) vanligt folk sände starka signaler att situationen inte längre var hållbar. Forskningen hade sagt detsamma sedan länge.

Sedan 2015 har många partier ändrat åsikt: nu är det den stora välfärdsstatens väl och ve som sätts i första rummet, på bekostnad av immigrationen. S vill minska invandringen kraftigt. Det säger sig MP visserligen inte hålla med om, men partiet sitter i en regering som genomför den politiken. Så för regeringspartierna är den kognitiva dissonansen kvar, men i stället för att invandringens problem ignoreras är det den egna åsikten om att faktiskt vilja hjälpa till även globalt som får stryka på foten. V, L, C (och i viss mån även KD) är kvar i samma förnekelse som förut: de undviker kognitiv dissonans genom att låtsas att det finns pengar till allt, och genom att övertyga sig själva att om alla människor inte redan älskar varandra, så är det bara en tidsfråga innan de börjar göra det.

Att M har ändrat sin syn på invandringen så pass kraftigt är i det här sammanhanget märkligt – och onödigt! För en moderat bör nämligen den kognitiva dissonansen gällande välfärdsstat och immigration vara i det närmaste obefintlig. En välfärdsstat som är betydligt mindre än den som Sverige i dagsläget har (och det är ju det moderata målet) går alldeles utmärkt att kombinera med tanken om fri rörlighet. Inte minst därför att det med en mindre välfärdsstat blir långt mindre attraktivt att ta sig till just Sverige utan en plan för egen försörjning. Så förhoppningsvis kan M snart hitta tillbaka till sin dissonansfria kombination av liten stat och omfattande rörlighet. Det skulle göra underverk för alla de moderater som faktiskt tycker att människor ska få flytta på sig, och som definitivt inte vill ha en stor stat.

Johanna Möllerström